

AT HØRE TIL

– nogle refleksioner

I denne artikel tager jeg afsæt i børns bevægelsesudvikling, da det er den del, jeg har mest erfaring med gennem mere end 40 år. Men jeg tænker, at mine refleksioner også kan være nyttige inden for andre lærings- og udviklingsområder.

Af: Gudrun Gjesing, specialergoterapeut i børn

At være til

Ved fødslen er spædbørn til i deres livsverden – inden da har de "været til" i omkring 266 dage i deres mors livmoder, hvor de er vokset og har kunnet bevæge sig nærmest vægtløse rundt i Aqua Vitae – fostervandet – i omgivelser, hvor opdrift har domineret. Ved fødslen bliver alle spædbørn midlertidigt bevægelseshæmmede, idet de nu kommer ud i en verden, hvor tyngdekraften dominerer.

At gøre/at lære

De fleste spæd- og småbørn lærer at beherske deres kroppe i forhold til tyngdekraften sådan nogenlunde i løbet af det første år eller halvandet år. Andre børn lærer det lidt senere, fordi de måske har haft en svær start i livet. Enkelte børn lærer måske aldrig at mestre at beherske deres kroppe i en verden med tyngdekraft, enten på grund af (for) svag muskelkraft eller på grund af (for omfattende) ubalance i muskelstyringen eller på grund af særlig sygdom. Bevægelsesudvikling er ikke "noget", der bare sker, det er en aktiv læreproces, der kræver "gøren", eksperimentering og øvelse igen og igen. Spædbørn lærer ikke enkeltbevægelser – de lærer for dem hensigtsmæssige og meningsfulde bevægelsesmønstre. Babyer, børn og voksne lærer og udvikler flere bevægelsesfunktioner og -færdigheder gennem aktivitet og handlinger – det kan kaldes, at de udvider deres personlige bevægelsesrepertoire og deres personlige handlestrategier.

Tidligere anså man bevægelsesudvikling som noget, der lå

forprogrammeret i barnehjerner, og at færdigheder fremkom i en bestemt rækkefølge – i såkaldte milepæle eller grundmotorik – til nogenlunde fastsat tid.

At blive til

I aktivt samspil og leg med andre børn (og med voksne) i varierede omgivelser, der udfordrer børnene på forskellig vis, lærer og udvikler de deres individuelle personligheder – den de bliver til.

Nyere forskning og vores bedste viden og erfaringer siger os, at bevægelsesudvikling i høj grad sker i dette samspil mellem barn – opgaver – og omgivelser. Derfor bliver bevægelsesudvikling fx forskellig hos børn i forskellige kulturer – bevægekulturer og etniske kulturer. Et barns bevægelsesfunktion vil afspejle dets personlige, konkrete erfaringer med bevægelse, og dets personlighed påvirker deres bevægelsesfunktion.

At stille afpassede forventninger og krav til børnene er en *kunst*, vi voksne (forældre såvel som fagprofessionelle) skal blive bedst mulige til. Har vi *for lave eller for et barn for kedelige forventninger* til barnets aktivitet og handlinger, oplever barnet måske, at de voksne ikke tror på barnets muligheder, og så kan barnet lige så godt blive "indlært hjælpeløst" og nøjes med at sidde alene med sig selv sammen med deres iPad og computerspil.

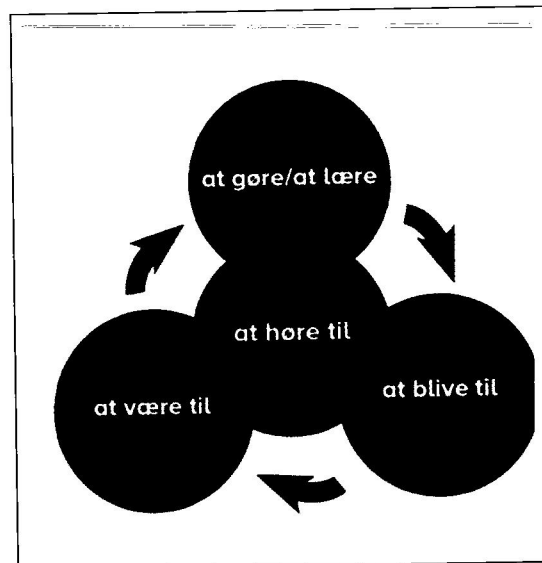
Har vi *for høje eller for urealistiske forventningerne* til et barns aktivitet og handlinger, oplever barnet måske, at det ikke er god nok, hvilket let bliver en kilde til frustrationer, lavt selv-

værd, og barnet ender måske med at blive – i mere end én forstand – kropumulig!

At høre til

Gennem dette samspil og leg lærer børn så også – i aktivt samspil med de andre børn (og med voksne) at blive aktivt deltagende i sociale og følelsesmæssige fællesskaber. De oplever dermed at høre til i en gruppe.

Det er dette, den nedenstående **personlige udviklingsmodel** med de fire cirkler skal illustrere (den er inspireret af Ann A. Wilcock & Clare Hocking, 2015)¹

At opleve *at høre til* er noget af det mest betydningsfulde for alle børns (og voksnes) trivsel, læring og udvikling. Desværre er det ofte det at høre til – at have venner, at tilhøre en gruppe af jævnaldrende – der kan blive overset at have fokus på, når børn med vanskeligheder skal støttes i deres udvikling; og dette kan på sigt blive den største udfordring eller begrænsning i børnenes hverdagsliv. Fokus kommer ofte på specifikke undersøgelser på kropsniveau, re-undersøgelser, træning og behandling af barnet. Rigtig meget træning og behandling – alt for meget efter min mening – foregår i særlige rum med særlige rekvisitter, alene med en pædagog eller terapeut og med et 'træ-

ningsprogram', der ikke er udviklet i forhold til det enkelte barns lyst til at kunne mestre noget bestemt, i forhold til barnets motivation og personlighed.

Pædagogen eller terapeuten har som regel/forhåbentlig formuleret et mål for indsatsen, men det er sjældent, at hendes mål er de samme som børnenes mål ville være, hvis de blev spurgt. Ofte kender børnene ikke pædagogens eller terapeutens mål for barnets træning/behandling, og børnene kan have meget svært ved at forestille sig, hvordan de kan overføre det, de træner, til deres hverdagsliv og hverdagsomgivelser.

Det så betydningsfuldt, at 'træning og behandling' foregår så tæt på børns hverdagsliv som muligt og sammen med andre børn. Derfor er det vigtigt og hensigtsmæssigt, at pædagoger og terapeuter skal have meget fokus på at analysere de opgaver, rekvisitter og omgivelser, som de vælger at bruge i træning og behandling. At træningen og nødvendig behandling mest muligt kan gå som en leg for børn, således at børnene oplever mindst muligt, at træning/behandling bliver målet for en korrigerende indsats, for at børnene kan blive så "normale" som muligt ... I Sydafrika har man et ord eller begreb, der hedder "**ubuntu**". Det er et meget betydningsfuldt ord, som er nært forbundet med **at høre til**. Oversat til dansk betyder ubuntu noget i retning af: "Et menneske er et menneske gennem andre mennesker. [...] Vi ville ikke vide, hvordan vi skulle tale, gå, tænke og spise, hvis ikke vi lærte det af andre mennesker. [...] *Ubuntu* er kernen i det at være menneske. Det udtrykker, hvordan min menneskelighed er uløseligt bundet sammen med din [...] Jeg er, fordi jeg hører til. [...] Jeg er, fordi vi er." – altså en betoning af, hvor livsnødvendigt sociale relationer er for ALLE mennesker.²

Life Can Hurt – Play Can Heal

Steve Gross

Fra fejlfinder til resurcespejder

Vi voksne skal lære at have mere fokus på et barns resurser end dets 'fejl og mangler'. Det lyder måske lidt rigeligt urealistisk eller flot, når vi taler om børn, der er født for tidligt!

1. Illustrationen er fra bogen "Børn i bevægelse og leg – grundlæggende teorier og praksis", nyeste udgave 2018, DGLs forlag.
2. Citater af Desmond Tutu, Sydafrika.

I forhold til børn, der er født for tidligt, skal der selvfølgelig på hospitalet i nyfødthedsperioden være fokus på børnenes eventuelle 'fejl og mangler', på at stille korrekte diagnoser som grundlag for den bedst mulige behandling for barnet.

Men det er betydningsfuldt, at barnets liv ikke kun bliver at være "det for tidligt fødte barn" – for børn (og også mange voksne) bliver let lig med deres diagnose. Der er forskel på at være "et for tidligt født barn" og at være "et barn, der er født for tidligt". Med den sidste betegnelse er barnet primært et barn, sekundært sin diagnose – og det betyder meget for såvel barnet, som for omgivelserne.

Hellere være legesyg end at være et sygt barn. At være legesyg er en 'sygdom', der forhåbentlig er meget smitsom.

Vi voksne skal øve os på at tage udgangspunkt i, hvad barnet har lyst til at lære og kunne, men selvfølgelig også i færdigheder, de voksne skønner, barnet har brug for at lære. Stimulation, træning og behandling skal for børn mest muligt være meningsfuld og betydningsfuld leg, aktiviteter, handlinger sammen med andre børn. Forhåbentlig kan noget af en eventuel nødvendig behandling med opfindsomhed også blive dette.

Vi skal altså have meget fokus på de opgaver, vi stiller børn og de omgivelser, børn er i, fordi det er noget, vi har stor mulighed for at ændre på, ved at

- fjerne noget fra omgivelserne, der hæmmer barnets trivsel, læring og udvikling og
- tilføje andet til omgivelserne, der fremmer barnets trivsel, læring og udvikling.

Vi skal være opmærksomme på at forsøge at gøre mere af det, der virker – ikke kun bevægelsesmæssigt, men på alle barnets naturlige udviklingsområder. Og tilsvarende være opmærksomme på at gøre mindre af det, der ikke virker. Vi skal ikke skåne børnene, men ruste dem bedst muligt til et aktivt liv med 'passende' udfordringer. Det vil helt givet øge børns lyst og motivation til at lære nyt:

stimulere deres kropslighed, kropsholdning, gåpåmod, hittepåsomhed, nysgerrighed, ukuelighed, menneskelighed og livsduelighed – deres resiliens.³

Referencer

Nogle artikler, jeg tidligere har skrevet til "Livsbladet", fx: *Børns udvikling af foretagskompetencer*, nr. 3, dec. '10, *It goes swimmingly*, nr. 3, dec. '10, *Børn i bevægelse og leg*, nr. 3, '14, *Babysvømning – ubuntu gennem vand*, nr. 1, '15, *Det forstår jeg godt! – men hvad betyder det?*, nr. 1, '17, *Krop og læring i indskolingen – Hvorfor? Hvordan? – Sådan!*, nr. 2, '18.

Gudrun Gjesing

Specialergoterapeut i børn, en reflekterende praktiker og "børnelokker". I 1977 ansat på Undervisningscentret i Aabenraa, og i 1985 blev hun som den første ergoterapeut i landet fastansat på Skolepsykologisk Rådgivning/Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) i Haderslev, og siden i Vamdrup og Kolding Kommuner. Senest ansat 8 år på Observations- og Behandlingsinstitutionen Ehlershjemmet i Haderslev. Har altid arbejdet deltid, og derudover som selvstændig rådgiver til børn, forældre og fagprofessionelle, projektmager, kursusgiver i ind- og udland, samt skrevet mange artikler og bøger.

Se mere på: www.gjesing.org.

3. "Det forstår jeg godt! - men hvad betyder det?" – Gudrun Gjesing, Livsbladet nr. 1, '17.